

ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА КАНАДСЬКОГО КОЛЕДЖУ ІМЕНІ ГРЕНТА МАК ЮЕНА З УКРАЇНСЬКИМИ ОСВІТЯНАМИ

Н. І. СИТНИК

Суспільно-політичні процеси кінця ХХ – початку ХХІ століття сприяли урізноманітненню напрямів, видів і форм співпраці освітян різних держав з метою забезпечення викликів сьогодення. Високу активність у цій галузі проявляли канадські українці. Вони започаткували низку ініціатив, що знайшли підтримку в офіційних колах Канади і забезпечили перспективу розвитку двосторонніх зв'язків освітніх закладів та наукових установ України і Канади, які успішно здійснюються й нині, – набуваючи все більшого прискорення та ефективності. Проте, як засвідчує проведений аналіз, вони ще не були предметом наукового педагогічного дослідження.

Мета статті – проаналізувати досягнення канадсько-українських освітян у збагаченні напрямів і форм міжнародної співпраці у сфері освіти.

Аналіз історичних реалій засвідчує, що 70-80 роки минулого століття відмічені динамічними змінами в канадському суспільстві. Серед різноманітних верств населення Канади виразно збільшилась потреба самовизначення. Одним із політичних наслідків цього періоду стало визнання двомовності й мультикультуралізму в якості державних пріоритетів. У цьому контексті українська громада вбачала себе як націю-засновника, що освоювала Західну Канаду. Результатом багатомісячної роботи консультативного комітету, до складу якого увійшли найзавзятіші провідники української громади, стала публікація в 1986 році програмного документа під назвою «Побудова майбутнього: Канадські українці в ХХІ столітті. План дій».

Цей документ проголошував, що канадські українці сформувались як невід'ємна частина канадського суспільства, що вони готові віддавати й отримувати, робити свій внесок і користуватися його суспільними благами. Одним словом, канадські українці були готові зробити наступний крок у своєму розвитку – забезпечити свою інституційну присутність у громадському секторі.

Хвиля громадських проектів в Альберті започаткувала такі новаторські організації всесвітнього значення, як Канадський інститут українських студій, Село спадщини української культури, а також сміливий піонерський проект щодо створення двомовної програми в загальній системі шкільної освіти від підготовчої групи до 12 класу, яку було введено в державних і католицьких школах.

Наступним кроком у цілій низці таких ініціатив стало створення Українського Центру Засобів і Розвитку (УЦЗР) при Коледжі ім. Грента Мак Юена (Едмонтон, Канада) у жовтні 1987 року як крок назустріч зростаючим потребам української громади, яка в той час готувалась відзначати столітню річницю поселення українців на канадській землі. Фінансування Центру було забезпечено через створення постійної фундації, що включала внески від федерального уряду, уряду провінції Альберта і громадських українських організацій. «Служіння громаді, надання консультацій та забезпечення проводу» стали ключовими завданнями УЦЗР. Долею було призначено, щоб його діяльність поширювалась і еволюціонувала у непередбачених напрямках, паралельно з розвитком української громади, для потреб якої й було створено Центр. Слід підтвердити, що ці цілі співпадали з освітньою місією Коледжу імені Грента Мак Юена: «Безперервне навчання, що відповідає потребам громади». Це був унікальний проект, бо він надав можливості відкрити перший в Канаді український центр у державному коледжі.

Власне, УЦЗР і було створено, щоб сприяти провідникам української спільноти розвивати нові проекти для її потреб. Конкретні цілі Центру були різноманітними й залежали від особистих характеристик того чи іншого проекту. Роль Центру, як фасилітатора, полягає в тому, щоб забезпечувати ресурси для ефективної та результативної реалізації концепції проекту.

Аналіз координаційної діяльності Центру засвідчує, що вона може мати різноманітні форми, але в цілому використовується загальний підхід, який передбачає такі методи роботи: добре розуміти людей, які задіяні в проекті, їхні потреби й можливості вирішувати проблеми; робити оцінку та пріоритезацію цих проблем; сприяти провідникам проектів у мобілізації власних ресурсів і переваг та спрямовувати їх на досягнення позитивних результатів; розвивати достатню впевненість і віру в свої сили серед провідників, які б дозволили їм сформувати самостійні керівні структури або організації для ведення проекту; надавати можливості учасникам проекту природно зростати по мірі здобуття ресурсів і поширення функцій; відходити від ролі фасилітатора проекту й перебирати на себе функцію

консультанта, в той час як лідери проекту та їхні відповідні організації повністю переходять до самостійного прийняття рішень [3].

Доцільно зазначити, що провід громади не випадково вирішив розмістити УЦЗР саме у державному коледжі, а не в іншій інституції. Це зроблено тому що: а) ця організація надавала можливості для міжкультурної взаємодії; б) громада здобула можливості використовувати такі ресурси коледжу, як викладачів і навчальні аудиторії; в) мета коледжу – надавати прикладну освіту в співпраці з громадами споживачів – співпадала з потребами, визначеними планом розвитку української спільноти.

Ще з часу створення УЦЗР, у 1987 році, його засновники вбачали місію Центру, в основному, в служінні культурним потребам української громади в Канаді. Оскільки ще існував Радянський Союз, канадські українці мали бути самодостатніми у забезпеченні своїх культурних потреб. З цього приводу у програмному документі «Побудова майбутнього» зазначалось: «Наша боротьба за здобуття наших культурних домагань у Канаді буде продовжуватися так само, як і наші зусилля встановити значніші взаємозв'язки з нашими братами в Україні, від імені яких ми відкидаємо тоталітарний режим, який відмовляє батьківщині наших предків як у незалежності, так і в демократії» [2].

Антирадянська політична позиція більшості організацій канадських українців та перешкоди з боку Радянського Союзу щодо їх контактів з Україною знижували зацікавленість УЦЗР у розвитку програм між Канадою та Україною. Таким чином, УЦЗР було створено для того, щоб сприяти розвитку міцних контактів, насамперед, у сфері мистецтва й культури, щоб подолати тенденцію асиміляції, яку переживала у цей період українська громада в Канаді. Перші великі проекти, в яких брав участь УЦЗР відразу після свого створення, відповідали саме цьому баченню. Варто відмітити, що ці проекти стосувались діяльності за межами коледжу й зосереджувались на мистецьких, культурних та мовних потребах канадських українців: конференція «Українська музика в Канаді»; фестиваль мистецтв, в якому взяли участь виконавці з усієї Канади; випуск збірки з п'яти платівок духовної музики Д. Бортнянського; заснування премій родин Костахів і створення підручника для молодих письменників та відео/кіномітців; конференція «Освітня політика у викладанні мов з точки зору канадських українців»; 1991 р. – виставка художньої фотографії канадських українців з нагоди 100-ліття українського поселення в Канаді.

Хоча в центрі уваги проектів УЦЗР була мистецька діяльність українських канадців, багато проектів, заснованих на національному принципі, завжди, хоча й незначною мірою, були пов'язані із сучасною Україною. Наприклад, у музичній конференції 1987 року брала участь композиторка Леся Дичко з Києва. Видання в Канаді платівок Бортнянського в той час, коли через радянську політику вони не існували як збірка в Україні, свідчило про взаємодію між діаспорою та Україною, що, в свою чергу, знаходило своє відображення в роботі УЦЗР.

Наприкінці 80-х років, по мірі того, як розширювалися зв'язки з Україною завдяки політиці лібералізації періоду М. Горбачова, важливість проектів між Канадою та Україною почала значно зростати. Варто відмітити, що УЦЗР був співорганізатором двох конференцій, які пройшли одна за одною навесні 1991 року, незадовго до проголошення незалежності України. Четверо представників демократичної української організації «Рух» брали участь у цих конференціях. Мова йде про «Економічну конференцію Канада-Україна», організовану «Канадською українською федерацією бізнесменів і професіоналів» 18-20 квітня, і конференцію «Допомога Україні та обміни з Україною», яку провів Конгрес Українських Канадців 19-21 квітня.

Слід зазначити, що безпосередню діяльність в Україні УЦЗР започаткував, користуючись ресурсами поза межами коледжу. Успішні проекти поступово переросли в моделі, які переконали внутрішні структури коледжу в тому, що вони також можуть діяти в Україні. Загалом протягом десяти років (з 1990 по 2000) УЦЗР, факультет бізнесу та факультет суспільних наук і наук з охорони здоров'я Коледжу ім. Грента Мак Юена успішно здійснили в Україні декілька проектів загальною вартістю понад 5 мільйонів канадських доларів. Ці проекти допомоги Україні можна згрупувати у такі напрями: сільськогосподарська освітня програма; освітня програма в галузі охорони здоров'я; програма допомоги Національному університету Києво-Могилянська Академія (НаУКМА); програма бізнес-освіти; освітня програма для глухих та слабочуючих; рекрутування студентів в Україні для навчання в Едмонтоні; робота представництва Коледжу імені Грента Мак Юена в Україні; Українська Фундація Сприяння Коледжам (УФСК).

Починаючи з 1995 року, Коледж Грента Мак Юена почав проводити набір студентів з України та інших країн Східної Європи. Представництвом коледжу в Україні було розроблено нові положення та процедури для студентів, які бажали б навчатись у Канаді. Оскільки на той час жоден інший вищий

навчальний заклад не займався набором студентів в Україні, коледж Грента Мак Юена надійно закріпив свої позиції. Працюючи в Україні й раніше, Коледж, діючи через Український Центр Засобів і Розвитку (УЦЗР), був готовий надавати послуги українським студентам, котрі бажали навчатись у Канаді, щоб піти назустріч їхнім потребам. Першопочатково мала увага приділялась тому, яку кількість студентів з України коледж зможе набрати; у більшій мірі йшлося про те, щоб установити відповідні процедури розгляду заяв від студентів з України, задовільнити їхні особливі вимоги перед та після прибуття до Канади.

Спеціальні послуги включали надання допомоги в проходженні всіх адміністративних процедур, через які студенти повинні були пройти, щоб приїхати до Канади. Вони також передбачали послуги, які Український Центр Засобів і Розвитку (УЦЗР) надавав студентам у Канаді, зокрема забезпечення допомоги тим студентам, котрі потребували допомоги перекладача, ознайомлення їх із факультетами Коледжу, допомога в організації їхнього проживання. УЦЗР розпочав працювати з українськими студентами під егідою Центру Міжнародної Освіти (ЦМО) Коледжу. Менеджер представництва Коледжу в Україні консультувався з усіх питань із координатором ЦМО, а керівництво його діяльністю здійснював директор УЦЗР.

Вивчення ринку та інші прийоми ринкової стратегії Коледжу виявили, що українські студенти віддають перевагу вивченню програм із бізнесу. Для того, щоб бути зарахованими на коледжівські програми з бізнесу, студенти, перш за все, повинні були покращити або розвинути навички володіння англійською мовою до рівня, який би гарантував їм прийом на дипломні або сертифікатні програми коледжу. Щоб досягти цього, застосовувались різноманітні засоби, серед них *TOEFL*, тривале вивчення англійської мови перед подачею заяви, тривале навчання в англійській країні. Проте перша група студентів поступила на навчання в коледж у 1995 році, практично не маючи ніяких навичок володіння англійською мовою. У наступні роки кандидати на навчання в коледжі мали більше можливостей опанувати англійську мову, навчаючись за іншими програмами за кордоном та вивчаючи англійську мову в Україні. Починаючи з 1997 року, більшості студентів з України потрібно було покращувати свої знання англійської мови лише протягом одного-двох семестрів, тобто набагато менше часу, порівняно з двоох- трирічною підготовкою, необхідною тим студентам, які прагнули навчатись у коледжі до того.

Як показав наступний період (1997-2000 рр.), студенти з України зупиняли свій вибір на таких програмах, як (у порядку пріоритетності) «Бізнес-менеджмент», «Бухгалтерська справа» та «Бухгалтерська справа і практика», «Перевідна до університету програма ступеня Бакалавра торгівлі», «Перевідна до університету програма ступеня Бакалавра природничих наук». Загалом за цей період було набрано 30 студентів з України.

Крім того, низька вартість літніх програм та близькість Скелястих гір приваблювали багатьох студентів на короткотермінові літні програми (студії), навчаючись на яких студенти отримували можливості покращити свої знання англійської мови та відпочити. Влітку 1997 року 25 студентів навчались у коледжі за одно- і двохмісячною літніми програмами. Влітку 2000 року 10 випускників канадської програми з бізнес-менеджменту, яка викладається в Україні, прибули до Канади для проходження шеститижневої практики в канадських бізнесах.

У зв'язку з навчанням студентів з-за кордону Коледж імені Грента Мак Юена зіткнувся з багатьма проблемами. До них можна віднести імміграцію та ставлення до іноземних студентів у коледжі, культурні відмінності, відмінні стилі викладання в різних країнах. У цілому, коледж та місцева громада були приємно вражені рівнем підготовки та якістю знань студентів з України. І на товариських вечірках, і в діловому середовищі коледжу і викладачі, і бізнесмени, і члени громади бачили, що студенти з України, котрі приїхали покращити свою освіту або взяли за освоєння нових галузей знань, є тямущими й повністю віддаються навчанню. Вони швидко ознайомлюються з новою системою навчання, легко інтегруються в громади інших зарубіжних та канадських студентів коледжу. На думку канадських роботодавців, котрі забезпечували таким студентам можливість отримання практичних навичок в обраних ними ділянках знань, вони швидко засвоюють нове, повністю присвячують себе пошуку кращих можливостей в обраних сферах діяльності.

Українські студенти швидко розвивають мережу підтримки з іншими українськими та російськими студентами, іммігрантами й тими, котрі приїхали в Канаду лише на навчання. Вони стають досить самодостатніми, часто справляються з різними питаннями та проблемами самостійно, без сторонньої допомоги. На жаль, створення такої мережі означає, що студенти все рідше беруть участь у діяльності більш формальної громади канадських українців. Однак за певних обставин такі зустрічі відбуваються. Познайомившись зі студентами з України, члени громади канадських українців

зауважують їхній високий рівень освіченості, їхню цілеспрямованість на свої майбутні кар'єри, їхнє бажання досягти поставлених цілей.

Дослідженням встановлено, що здійснення проектів, розроблених Коледжем імені Грента Мак Юена, викликає жваву зацікавленість із боку громадськості; люди з охотою зголошуються добровільно попрацювати для таких ініціатив. Водночас УЦЗР, усвідомлюючи свої зобов'язання перед громадою і можливості прилучити її до своєї діяльності, сприяв заснуванню в 1993 році безприбуткового товариства під назвою «Українська Фундація Сприяння Коледжам» (*Ukrainian Foundation for College Education (UFCE)*), щоб надати зацікавленим членам української громади механізм, який би краще інформував їх про діяльність Коледжу та націлював на проведення різних заходів для збору коштів на підтримку окремих проектів.

За останні роки для підтримки численних ініціатив Коледжу імені Грента Мак Юена в Україні Українська Фундація Сприяння Коледжам створила три комітети, які займаються питаннями бізнесу, охорони здоров'я та навчання англійській мові. Крім того, УФСК планує заснувати стипендіальний фонд, щоб таким чином допомагати українським та канадським студентам, які беруть участь у програмах обміну саме в цих галузях знань.

Слід зазначити, що, як зацікавлена зовнішня громадська група, УФСК відіграє важливу роль в активізації і розвитку освітніх ініціатив. Вона підтримує безпосередні відносини з УЦЗР та його партнерами, а також з Фундацією Коледжу, якій повідомляє про інтереси громади. В свою чергу, УФСК допомагає в справі роз'яснення діяльності Коледжу громаді.

За останнє десятиліття УЦЗР брав участь у реалізації різноманітних канадсько-українських ініціатив, таких, як сільськогосподарська освіта, освіта для охорони здоров'я, навчання глухих і бізнесова освіта. Незважаючи на те, що спеціалізація проектів була досить обширною, штат УЦЗР та його партнери по Раді Коледжу, що займається програмами для Східної Європи, неухильно дотримувались певної методики діяльності. Ця методика полягає, перш за все, в тому, щоб чітко усвідомити пріоритетні потреби української сторони, задіяної в тому чи іншому проекті, їхні можливості вирішити, владнати свої проблеми. По-друге, УЦЗР/Рада Коледжу, що займається програмами для Східної Європи, надавали допомогу, віднаходячи додаткові фінансові та людські ресурси і в самому коледжі, й за його межами. По-третє, УЦЗР уповноважував, надавав права керівникам і в коледжі, і в Україні з тим, щоб вони впевнено виконували свої власні проекти. І наостаток, УЦЗР, як фасилітатор, відступав у бік, даючи змогу своїм партнерам досягти власних цілей.

Важливою сферою розвитку канадсько-української співпраці є виконання угоди Інституту спеціальної педагогіки НАПН України з Університетом Альберта та Коледжем імені Грента Мак Юена «Про основи спільних наукових досліджень та співробітництва у галузі спеціальної педагогіки».

Відповідно до укладеної угоди, створено Канадсько-Українську мережу досліджень (КУМД) – *Canada-Ukraine Research Team (CURT)*. Пріоритетними напрямками її діяльності є: проведення спільних досліджень, впровадження інноваційних наукових проектів; поширення передового досвіду та сучасних тенденцій у галузі спеціальної освіти; програма стажування науковців, аспірантів; організація спільних заходів (науково-практичних конференцій, семінарів тощо).

Завдяки їй здійсненню було проведено низку заходів, мета яких – обмін досвідом із питань навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Серед них:

Міжнародна конференція «Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (Українсько-Канадський досвід)», спрямована на обмін досвідом щодо нових технологій корекційного навчання дітей з особливими потребами (м. Київ, 2004 р.).

Круглий стіл «Усі разом: громадянське суспільство означає інклюзію» (м. Київ, 2005 р.).

Науковий семінар для аспірантів та молодих науковців «Міжнародні стандарти дисертаційних робіт та міжнародні вимоги до наукових видань» (м. Київ, 2005 р.).

Online-конференції між колегами Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, Коледжу Грента Мак Юена та Університету Альберти (Канада) (впродовж 2005 р.) [2].

Успішно реалізується масштабний канадсько-український проект (2008-2013 рр.) «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» за підтримки Канадської Агенції Міжнародного розвитку (*CIDA*). Проект є важливою подією в освітньому просторі України і має виняткову соціальну значущість.

У межах проекту впорядковується правова база, що стосується здобуття освіти особами з порушеннями психофізичного розвитку у відповідності з міжнародними документами; створення мережі інклюзивних шкіл; підготовка кваліфікованих педагогічних кадрів для інклюзивних закладів; зміни у ставленні суспільства до осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Так, протягом 2009 р. на виконання завдань другого року проекту проводилася робота за такими напрямками.

Підготовка педагогів експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів із питань організації інклюзивного навчання. Підготовлено та проведено три навчально-практичні семінари з курсу «Реалізація інклюзивної моделі освіти», організаційні зустрічі на базі «Школи-ліцею» № 3 м. Сімферополя. Мета курсу: ознайомити учасників із філософією інклюзивної освіти, основними аспектами впровадження інклюзивного підходу в практику роботи школи. Відповідно до навчально-тематичного плану та графіка проведення семінарів розкрито теми: «Філософія інклюзивної освіти. Створення комфортного середовища» (23-24.03.2009 р.), «Здійснення процесу оцінки та розробки індивідуального навчального плану» (21-22.09.2009 р.), «Диференційоване навчання в інклюзивних класах» (27-29.10.2009 р.). До складу навчальної групи увійшли педагоги, психологи, логопеди, соціальні педагоги, вихователі (асистенти вчителя) школи, спеціалісти навчально-реабілітаційних центрів, дошкільних навчальних закладів. У межах семінарів проведено презентації, тренінгові заняття, спостереження в класах, індивідуальні консультації, засідання лідерської групи школи з метою обговорення нагальних питань навчання учнів з особливими потребами. Розробка і впровадження курсів з інклюзивного навчання для вищих навчальних закладів і інститутів післядипломної педагогічної освіти. Розроблено структуру, зміст, перелік рекомендованої літератури курсу «Вступ до інклюзивної освіти» для вищих навчальних закладів та інститутів післядипломної педагогічної освіти на основі узагальненого світового досвіду й із урахуванням особливостей національної системи освіти.

За участі канадських науковців був проведений навчально-практичний семінар «Розробка та впровадження курсів з інклюзивної освіти у закладах педагогічної освіти: канадський та український досвід» (2-6.03.2009 р., м. Львів). Навчально-практичні семінари для викладачів вищих навчальних закладів проводилися у Кримському інженерно-педагогічному університеті (Сімферополь, 20-21.10.2009р.) та Львівському національному університеті ім. Івана Франка (15-16.12.2009 р.).

Крім того, розроблено Концепцію інклюзивної освіти, в основу якої покладено принципи інклюзивної освіти, визначені міжнародними документами, ратифікованими Україною. Важливим напрямом у межах проекту є дослідження з вивчення та впровадження української жестової мови. Розроблено проект Концепції вивчення жестової мови; проведено консультації для педагогів експериментальних шкіл проекту з проблем вивчення та використання жестової мови в інклюзивних класах.

Зважаючи на ту обставину, що Український Центр Засобів та Розвитку в Коледжі імені Грента Мак Юена є єдиним у своєму роді центром, який не має аналогу в жодному зі 160 канадських коледжів, можна з упевненістю стверджувати, що система активної діяльності Коледжу імені Грента Мак Юена в Україні через УЦЗР/Раду Коледжу, що займається програмами для Східної Європи, є унікальною, відмінною від багатьох інших організацій Північної Америки, представлених в Україні. Її ефективність для збагачення форм міжнародного співробітництва в галузі освіти очевидна.

У контексті дослідження подальшого вивчення заслуговує співпраця окремим закладам та установам Канади й України в контексті підписаного в лютому 2013 року Меморандуму про взаєморозуміння між Спілкою ректорів вищих навчальних закладів України та Канадським бюро міжнародної освіти.

Список використаної літератури

1. Набір студентів в Україні для навчання в Едмонтоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uadocs.exdat.com>. – Назва з екрана.
2. Представництво коледжу Грента Мак Юена в Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ih.kiev.ua/uk/canada/grant-macewan-college>. – Назва з екрана.
3. Українська фундація сприяння коледжам (УФСК) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uadocs.exdat.com>. – Назва з екрана.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор А. В. Галімов.